

МУК

1.

Јула 1921. године учестала су у Банату убиства, пљачке и разбојништва извршена *већином из заседе у пољани, по друмовима, из кукуруза који је иако велик да разбојницима врло добро склонилише оружја и после извршене разбојништва врло је тежко разбојницима у трајући или их похваљати.*

Дешавају се ипакви случајеви да разбојници у пољани најчешће жандармеријске иако роле и ипаквим једним случајем до сад је убијен један жандармеријски наредник, један редов и два жандарма су рањени.

Јул 1921. године био је месец великих олуја и киша и страшних врућина да је народ ноћу излазио у авлије и ударао на месец тражећи хладовину.

На крупној месечини провидљиве жене виђале су на небу хорду трагова којима се није видео ни почетак ни крај, само су ноћима слушале грају белега што је долазила из васионе и засипала Банат да не може да усни.

2.

На Јулија мајуру код Немачке Црње на веле-поседу грофа Ендреа Чekoњића, *са друје сїрране државної йуїша йроїезала се сїшара шїшала йокривена йїрском, нова коїшарка йокривена шиндром, шїшала за ждребад йокривена шиндром, енїлеска шїшала йокривена йїрском и две куће за йослуїу у йрилично лошем сїшању.*

У ноћи под месечином, док је ваздухом струјала фина музика са оближњег каштела, 20. августа 1921. године више непознатих особа извело је из енглеске штале три пастува и кобилу и упутило се галопом између Селеш и Леона мајура ка Српском Итебеју а одатле ка Пардању где су обитавале румунска војска и жандармерија.

Животиње и људи на том путу, који је ишао мапом банатске прашине, нису пустили из себе звук.

Радња костију и коња и људи те ноћи била је сасвим усаглашена; ноћ је била светла, коњи и људи затворили су те ноћи свица у срце и знали су да треба ћутећи да превале не тако мали пут и током ноћи промене државу.

Сви коњи и људи те светле ноћи имали су тркачка лица, прошли су лако мимо Пардања и запутили се ка Темишвару.

Била је то ноћ као кад је неко са неба украо облаке, када су ноздрве коња у галопу грицкале ноћну хладовину и када су коњокрадице могле бити задовољне и коњима, и галопом, и месечи-

ном и глувим слојевима ваздуха преко којих није могао да пређе ниједан људски уздах нити рзај коња.

3.

Из Мокринске улице и Краусове куће у Великој Кикинди, где се налазила сајциница и јувелирница господина Беле Брумера и *велико складиште џејних, ручних и зидних сатова, барометара, наочара и дурбина* у ноћи 17. августа 1921. године непозната лица оробила су радњу и кроз обијен прозор изнела драгоцену робу стрмоглављујући се у бесану ноћ.

Ноћ је била необично тиха; запослене очи у њој могле су видети дотеране дневне пејсаже; невидљива кора хватала се на скулптуру мрака.

Непознатим лицима док су хитала у ноћ кривудала су срца и унапред шила тишину.

На месечини, негде око Великог Сент Миклуша, са друге стране границе, разбојници на детелини прострли су поњаву и на њу просули плен: пет наочара, седам дурбина, петнаест ручних и осам џепних сатова. (Марке Omega, Moeris, Schaffhausen.)

Сви сатови на поњави су ћутали.

Као да су изгубили смисао постојања.

Као да им је трговац гласом уместо звука про-
дао тишину.

4.

Начелник среза ченејског Стојановић 8. августа 1921. године тражио је да се становницима среза остави оружје јер *на територији овога среза имаде много салашева чији су власници ради рђавих сијурносних њрилика у намери да осигурају свој живој и иметјак молили да се њихово оружје остави код њих.*

У другом допису два дана касније, 10. августа 1921. године, начелник среза ченејског набројао је двадесет и седам становника села Кларије за које је тврдио да су сумњиви и *ако се најмањи метјеж, крађа, ошмачина, разбојништво догоди својим живојом и имовином ће одговарати.*

Начелник среза био је човек претходног, пропалог режима. Знао је да тренуци мењају места, а да се он не помера.

Пушио је лулу, имао опуштену сенку и користио услуге брка по потреби када је потчињенима имао да саопшти разне, тешке ствари.

Наречени становници Кларије отварали су уста ширећи бољшевичку пропаганду али их нико није чуо.

Снови су им имали гласине а дан блиску муку. Када су у немирну јесен 1918. године, у простору између две власти, пљачкали околне салаше и имање грофа Чекоњића само су исправљали историјом створене изопачене, глуве пејсаже.

Житељи салаша среза ченејског у лето 1921. године задржали су оружје. Ноћу док су сенке

разбојника попут спорих опсена плесале око салаша свим салашарима *слајало* је оружје и нико није у правцу сенки испалио хитац.

На салаше среза ченејског падале су вреле летње ноћи што су се безгласно смејале.

У танка летња свитања виђали су салашари трагове харамија у ваздуху.

5.

Тачно 13. јула 1921. године *двојица одевени само у костиме за кућање ирејливала су Тису код Сеједина и сакривени у иправи најала са леђа два жандарма и једној жандарма изболи ножевима на седам места а другој на четири места. Рањени жандарми иренесени су у болницу где им је живој у ојасноји.*

Један жандарм звао се Милош Божин а други Светислав Петровић. Обојица су касније описали бол коју су осетили као *бол из шемеља* и као да им *нож кида свако семе у шелу.*

Нападаче нису видели нити су им чули глас.

Само су чули како шушти трава и како се ножеви забадају у њих. Оба жандарма пала су један на другога у траву и лежала тако као да један другом испоручују загрљаје и у њима гасио се сваки покрет и хладила се досада живота да се на крају ипак сасвим и заувек не охлади.

Тих јулских дана тврдило се на пијаци у Турској Кањижи да су сегедински кријумчари за напад користили два глувонема човека, добра пли-

вача, и да су ови напад извели ујутру када над Тисом лебди стидљива магла.

(Магла коју муче крила и она што нема нестрпљиве ветрењаче у себи.)

6.

У Накофалви у лето 1921. године била је нека банда шио је њачкала њрађане кад се смркне и најадала на њривајне куће и шио до вредности нађу, одузму и оду... Овдашње њрађанство јако је оорчено и у сѡраху се налазе и моле да се овоме истиом на њуи сѡане.

У Накофалви тог лета пољем ноћу лутало је глувонемо дете – Јозеф Линстер. По стрњици, на пољима, није било росе а Јозеф је сажаљевао сваку пшеничну сламку на коју је наишао.

Ту и тамо Јозеф би ноћу налетео на понеки поспани пламен који је од никуд долазио и који се брзо гасио.

За скровиштем из којег су навирале врућине трагао је дечак али није могао да га нађе.

Само је ноћу наилазио на пауке што су гајили доколицу и на одбегле опекотине дана које су се споро хладиле попут плашљивих рана што не смеју да зарасту.

7.

Око десет сати по ноћи 23. августа 1921. године тајни редар Торонталско-тамишке жупаније

Душан Живков обишао је све јавне локале и борделе у граду. У кафани *Мајера* затекао је, *йорочну, йрисџујну йрозницу* присутну код три коцкара, али карте нису биле на асталу већ су сва тројица бучно дрхтала разговарајући тихо са сопственом сенком што се увек дешава пре прве коцкарске поделе.

Тајни редар Живков климнуо је главом наглашавајући значајно да зна о чему се ради, а потом напустио локал у којем се пре неколико минута прославио погледом.

У једном бечкеречком борделу наишао је на седам-осам *краљевских* војника са подофициром у потпуно пијаном стању где су заповедали свирачу клавира да свира *Марсељезу* и где су викали: *доле са краљем и војском.*

По његовом одласку из бордела глувонемичистач бордела Јано Сурови покушао је да их опомене *да не шаљу увреде краљу и војци* али му је један од војника, вођен скромним злом, забио бајонет у стомак тако да су чистачу Суровом испала црева које је после враћао доктор Геза Јесенски што се затекао у борделу неким послом важним за *украшавање живоџа* како је говорио пријатељима и родбини.

Јано Сурови глувомени чистач бордела није преминуо; био је само *мало йробушен* како су објашњавали његови посетиоци.

Била је то врло врела ноћ, хладно сечиво ушло је у мршав, маљав стомак глувоменог чистача Суровог, клатно на сату у борделу је стало; свирач на

клавиру после *Марсеље*, а у тренутку злочина, свирао је химну Абисиније по жељи бечкеречког богаташа Мише Берберског.

Глувомени чистач плакао је без суза; велика награда у несрећи била му је мала, нежна пажња гостију.

Два миша, те ноћи, плесала су по шанку, али нико од присутних није смео да их примети.

8.

Марко Пешо, жандармеријски наредник из Беодре, убио је из заседе код Турског Бечеја двојицу разбојника: Јосипа Маршала и Кузмана Радонића. Пустио их је да приђу врбаку код Тисе, где је био сакривен, на десет корака а онда су следила два пуцња: један у срце Маршала, други у главу Радонића.

Марко Пешо био је добар стрелац те августовске зоре 1921. године.

На пијаци вештина које је знао стрељаштво му је било врхунац.

Пошто је разбојницима, за сва времена, одузео ткање корака руком је позвао Јаноша Сарашку глувонемог доушника из вароши да приђе са осиротелим таљигама што их је вукла мршава рага да баце тела на њих али тако да се обојици усмрћених разбојника клате ноге у ваздуху.

Марко Пешо у гостионици у Карлобагу још пре рата гледао је филм о убијеним личким хајдуцима Штајдохару и Крнети и баш тако су их

жандарми ставили на таљиге возећи их улицама Госпића.

Једини квар у радости због испуњеног задатка нареднику Пеши била је чињеница што их у Турском Бечеју није чекала филмска екипа и радознали новинар и што Јанош Сарашка није умео да викне да сав Турски Бечеј чује да је наредник Пешо убио два опасна разбојника.

Јанош Сарашка возио је таљиге прашњавим атарским путем. Кукурузи око њега били су зелени и високи; на њиховом влакну светлуцао је свемир.

Нежне ноге облака трчале су ваздухом.

9.

У Меленцима 10. јануара 1922. године жандармерија и сеоска полиција ухапсила је *йознайой зликовца и хајдука Маринка Перића са њејовим друјом Лазаром Унијаном*. Код њих је пронађена електрична лампа, нешто румунског новца и новца нове јужнословенске државе, један пиштољ марке *бровини* и један карабин. Са њима је ухапшен и њихов глувонеми јатак Младен Стојков.

Тог јануарског дана хајдук Маринко Перић и глувонеми јатак Младен Стојков делили су топлоту заробљену у капуту разбојника.

Јатак Стојков блажено се смешио облачећи шкодљиви хајдучки капут.

Када су жандарми, са бајонетима на пушкама, скинули капут са леђа глувоменог јатака зајецао је.

Пала му је са леђа хајдучка нежност са жигом а на кожи ницале су мрке, свирепе пеге отпорне на песму и сузу.

10.

Из затвора у Меленцима 27. јануара 1922. године, на дан Светог Саве, побегао је Перићев јатак Младен Стојков. Пререзао је решетке турпијом, провукао се кроз мали прозор и нестао у баштама.

Дан је био изузетно хладан; неко је у Меленце довукао мучан, северни ветар; у жандармеријској станици настала је узбуна.

Жандармеријски наредник Лаза Турањ пронашао је у башти трагове јатакових опанака у снегу. Глувонеми Стојков носио је број опанака четрдесет и седам и жандармеријски наредник пратио је траг јатака све до излаза из села.

На излазу из села траг је одједном ишчезао. Рам за ногу јатака Стојкова више није постојао, као да га је ту снашао јак бол истине и као да је у слици постојања баш на том месту постао путник у коначност.

У жандарму Турању треперила је озбиљност. На великој глави имао је многе кврге које су могле бити истурене куле памћења.

Ниједна од кула жандарму није дозвола сећање на неки сличан догађај.

11.

Четири месеца касније Банатом су кренуле приче са сликама које као да су долазиле из ветра.

У њима су звиждукали ножеви, столице на рогљевима су се љуљале, магле су обмотавале сенке; летело је перје из кусура живота.

Тајни детектив Душан Живков чуо је приче у бечкеречким кафанама *Локомоџива*, *Беоџрад* и *Милош Обилић*. То су биле приче о *џири дуже* и *краћој сенци*, са неухрањеним торбама на себи, које су блудиле Банатом, нестварне и неухватљиве што су купајући се у горким банатским рекама прелазиле несигурне државне границе

Тајног детектива бринуле су силно приче. Нова држава трошно се клатила у Банату; комунизам се зацарио у народу; бројчано јаке мањине гунђале су против ње.

Нове банатске границе трајале су у маглама.

Сенке шџио ходе Банаџиом слуџије на лоше џодиге мислио је Живков.

Изазивају људски сџирах.

Боже ме сачувај, кажу да носе маџлу у џиелу и буље у људе џоџледом као из ока рибе.

САДРЖАЈ

Чудо у Банату	5
Несаница	19
Дуга историја револуције	41
Мук	57
Весела прича о нестајању	69
Мала поема о бездушности	85
Прича у којој нико није умро (сем коња Рудолфа)	99
Кратка повест о амнезији	115
Банатска балада о прогонству	125
Прича помало обдарена зебњом и летењем	141
Белешка о писцу	157